

УДК 821.09 (669)

КУЛЬТУРА ІГБО ЯК ЕТНІЧНЕ ДЖЕРЕЛО ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ Ч. АЧЕБЕ

Олеся Миколаївна Штанюк

orcid.org/0000-0002-4388-2942

olesyashtanyuk@ukr.net

Кандидат філологічних наук, старший викладач

Кафедра української та іноземних мов

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Вул.Руська, 56, 46001, м. Тернопіль, Україна

Анотація. Аналізуються світоглядні особливості племені Ігбо, позаяк Ч. Ачебе у своїх творах імпліцитно відобразив життя саме цього етносу. Саме тому формування екзотичного англомовного стилю автора можна зрозуміти лише в перспективі означеного факту. Наголошується, що на сторінках романів письменника Ігбо постає племенем, оскільки зображується, як правило, лише певний клан чи племінна спільнота. Підкреслюється, що ритуали, африканські танці, маски, жертвопринесення, різноманітні свята та фестивалі, що виступають важливим традиційним компонентом релігійної культури Ігбо, відбиті у творчості Ч. Ачебе. Вказується, що суттєвою рисою суспільства Ігбо виступає родова полігамія, що також не могло не відбитися в романах Ч. Ачебе. Тож жінка в культурі племені має подвійну валентність: з одного боку, це річ, з іншого – носій матріархальної влади, тієї прихованої сили, завдяки якій людина виживає.

Ключові слова: Ч. Ачебе, Ігбо, полігамія, гендер, ідентичність.

Найвпливовіший нігерійський письменник Ч. Ачебе (1930–2013) етнічно був вихідцем з Ігбо й у своїх текстах намагався передати культуру рідного племені, його світобачення. Саме рідна культура автора стала джерелом створення його образів. Життєвий досвід Ч. Ачебе, що відлунював у його творчості, водночас був відбитком політичної нестабільності, хаосу, тотальної невпевненості у майбутньому. Автор посідає місце на „перехресті культур” – західноєвропейської та африканської, сформувавшись під

подвійним впливом християнського виховання та родових африканських традицій, відтак, стає значущим учасником світового літературного процесу. Позаяк письменник усвідомлював, що переважна більшість європейців не знайома з життям Ігбо, він намагався якомога точніше передати побут і традиції племені. Така детальність описів сприяє кращому розумінню текстів автора. Хоча, на перший погляд, його твори перевантажені етнографічним матеріалом, насправді в них немає жодної зайвої деталі, всі предмети та речі конкретні, взяті з реального середовища та визначають його. Отже, словник культури Ігбо слід визнати ключовим чинником у декодуванні текстів Ч. Ачебе.

Унікальність соціуму західноафриканського племені Ігбо, або Ібо (англ. Igbo / Ibo), величезної етнічної групи, котра проживає в південносхідній Нігерії, безперечна. Її чисельність, згідно з різними підрахунками, налічує 35–40 млн чоловік [8, с. 26]. Звідси виникає запитання про доречність застосування слова „плем'я” щодо Ігбо. Як пише сам Ч. Ачебе, „традиційно Ігбо називають плем'ям” [5, с. 7], проте він вважає за доцільніше вважати цей етнос нацією. За критерій визначення автор бере словникове пояснення термінів „плем'я” і „нація”, зауважуючи, що оксфордський довідник визначає плем'я як „групу примітивних родин чи спільнот, поєднаних соціальними, релігійними чи кровними зв'язками, що, як правило, мають спільну культуру та діалект і визнаного вождя” [5, с. 7]. Ч. Ачебе категорично заперечує примітивність людей Ігбо, „інакше я б не читав вам цю лекцію” [5, с. 4]. Письменник вказує, що народ Ігбо пов'язаний між собою не так кровними зв'язками, як культурними, говорить не одним діалектом, а однією мовою, і в нього немає правителя, що є „важливим принципом його суспільної ідентичності” (див про це: [5, с. 5–6]).

Як підкреслює Ч. Ачебе, нація є „групою людей, які мають спільну історію, походження чи мову й утворили державу чи проживають на певній території”, й це визначення більше підходить для Ігбо, воно позбавлене тієї принизливої конотації, яку містить в собі слово „плем'я” [5, с. 6]. Однак на сторінках романів Ч. Ачебе Ігбо постає як плем'я, зображується, як правило, лише певний клан чи племінна спільнота. Письменник підкреслює, що в доколоніальні часи в них не було власної держави, а лише конгломерація

незалежних міст та селищ [5, с. 7], що є доволі незвичним явищем для Африки. Ігбо займалися землеробством. Вони вирощували ямс, овочі, розводили кіз, овець. М. Вольпе справедливо зауважує, що всі герої романів Ачебе або живуть у селах, або нещодавно їх покинули, що закономірно, позаяк „історія східної Нігерії, заселеної Ігбо, – це історія сільських громад” [1, с. 14].

Важливо, що „в народі Ігбо царів немає і ніколи не було”, і на цьому факті Ч. Ачебе неодноразово наголошує. Поселеннями завжди правили місцеві вожді, чия влада поширювалася на кілька найближчих селищ, як правило, об’єднаних спільним ринком. Жителі такої групи селищ поклонялись одному божеству, говорили одним діалектом, дотримувалися єдиних звичаїв. Нерідко вони торгували між собою, обмінювалися нареченими чи навіть воювали (приклади цього зустрічаються в романах „Розпад” та „Стріла Бога”). Якщо виникала потреба вирішити спірне питання, то „скрізь старійшини та *ndichie* – чоловіки з титулом, – почувши сигнал, сходилися на зібрання” [6, с. 14] (тут і далі переклад наш. – О. Ш.). Саме кровні зв’язки регулювали всі соціальні зв’язки в громаді. Кровна спорідненість є основним принципом цього незамінного зв’язку, і для Ігбо він найцінніший. У племені існує навіть така приказка: „кров густіша, ніж вода” [7, с. 83].

Головою родини традиційно був чоловік, батько, якого поважають усі члени сім’ї. Так, образ батька – один із ключових у романах автора, приміром, у „Розпаді” саме крізь призму стосунків Оконкво зі своїм сином та через його спогади про батька розкриваються особливості психологічного стану головного героя. У „Спокою більше немає” Обі неодноразово згадує настанови та керується ними, а в „Стрілі Бога” детально описано конфлікт жерця Езеулу зі своїм сином Одуче. Слово батька – закон, якому ніхто не суперечить, і все, що він каже, апріорі істинне. Воднораз, батько не має морального права свідомо обманювати сина. У романі „Стріла Бога” автор наголошує: „Чоловік ніколи не бреше своєму синові, – сказав він. – Пам’ятай це завжди” [4, с. 16]. Сказати „мій батько говорив мені” означає для Ігбо дати найбільшу клятву. Проте, незважаючи на авторитет батька, кожного чоловіка сприймали за його власними, а не батьківськими заслугами, титулами і званнями, заробленими у клані. Ці титули не передавалися у спадок, у всіх

юнаків початково були однакові шанси здобути повагу у племені, а можливо, і стати старійшиною, як це стається з головним героєм роману „Розпад”.

До одруження діти жили з батьками і, як правило, у будинку матері. Батьківський будинок передавався у спадок старшому сину, а до того він жив у невеликому будинку на батьківському подвір’ї:

Це був зовсім крихітний дворик з двома хатинами: в одній жив сам Едого, в іншій – його дружина Амодже. Таким маленьким його зробили навмисно, тому що, як і у дворах багатьох старших синів, він був не більше ніж тимчасовим притулком, де чоловік мешкав до того, як успадкує садибу батька [4, с. 90].

Молодші будували собі власні хатини, найчастіше недалеко від батькового помешкання.

Батько дружини користувався повагою, особливо серед родичів зятя. Так, у романі „Стріла Бога” ми читаємо:

одружений чоловік – неоплатний боржник свого тестя. Коли ми купуємо козу або корову, ми платимо за неї, і вона стає нашою власністю. Коли ж ми беремо в дім дружину, ми повинні платити до самої смерті. Безперечно, ми винні тобі. Наш борг навіть більший, ніж ти говориш. Адже скільки років вона проживала в тебе з часу свого народження до того дня, коли ми взяли її в тебе! [4, с. 64].

Таке ставлення можна пояснити, якщо розглянути роль жінки у суспільстві Ігбо.

Для адекватного сприйняття текстів Ч. Ачебе необхідно пам’ятати, що в етнічній культурі Ігбо значна увага приділяється так званому *гендерному питанню*. У традиційному патріархальному суспільстві Ігбо роль жінки специфічна. Жінка там – безлика, безмовна істота, перешкода для чоловіка [14, с. 4] і навіть не особа, позаяк ставлення до неї можна порівняти зі „ставленням чоловіка до будь-чого, що той бажає отримати” [9, с. 350]. В клані вона не має особистісної цінності. Примітним у цьому аспекті видається епізод з роману „Розпад”, коли замість убитої чужим кланом жінки її одноплемінники вирішили взяти іншу жінку з клану зловмисника. Це рішення нікого не здивувало і не обурило, а, як видається, було цілком логічним, виправданим та передбачуваним: „Зрештою, вони

вирішили те, про що всі знали: дівчина повинна йти до Огбуефі Удо замінити його дружину, котру вони вбили” [6, с. 17]. У цьому плані показове ставлення головного героя роману Оконкво до дочки Езінми, яку він дуже любить, однак водночас жалкує, що та не народилася сином: „Я був би щасливішим, якби вона була хлопчиком. У ній є дух” [6, с. 8].

Про нікчемну роль жінки у племені свідчить і те, що найгіршою образою для чоловіка в клані було назвати його „жінкою” (*agbala*). Ч. Ачебе неодноразово наголошує на важливості певних особистісних заслуг у суспільстві Ігбо, які й визначали статус у племені, причому „невдах” зневажали, називаючи таких чоловіків *agbala*: „Це було неначе Оконкво вперше дізнався, що *agbala* не тільки інша назва для жінки, а також може означати людину, яка не має титулу” [6, с. 11]. Не дивлячись на чоловіка, Оконкво сказав: „Ця зустріч лише для чоловіків”. Чоловік, котрий суперечив йому, не мав титулів. Саме тому він назвав його жінкою” [6, с. 22]. У подібний спосіб Оконкво висловлюється про свій клан після повернення з вигнання, коли він був вражений від змін, спричинених білою людиною: „це був жіночий клан, він думав. Такі речі ніколи б не могли трапитися на землі його батька, в Умофії” [6, с. 139].

Як зазначалося, жінка не мала прав у клані, інколи її навіть не називали по імені, а просто „мати Нвойє” чи „мати Одуче”. Нерідко чоловіки били своїх дружин. Знаковий випадок, коли Оконкво побив дружину в тиждень Миру, і „дві інші дружини нарobili галасу, намагаючись заспокоїти його, позаяк тривав тиждень Миру” [6, с. 27]. Примітно, що їх обурило не сам факт побиття дружини чоловіком, а те, що це зроблено в заборонений час, тобто насильство над жінкою у клані було прийнятним, однак не завжди схвалювалося, позаяк, за зауваженням Ч. Ачебе, „ображати свою дружину не є проявом хоробрості для чоловіка” [4, с. 64].

Як правило, жінка повинна була виконувати всі накази та прохання чоловіка, незважаючи навіть на те, що інколи вони були нелогічними. Віддаючи жінці накази, чоловік відчував свою силу, усвідомлював себе господарем у домі. При цьому попросити дружину про послугу вважалося виявом слабкості. Один з таких прикладів наводить Ч. Ачебе в романі „Стріла Бога”:

Кожен чоловік керує своїм домом по-своєму, – нарешті промовив він. – Коли в мене самого виникає потреба в чомусь такому, приміром для жертвоприношення, я роблю так. Я кличу одну зі своїх дружин (неважливо яку) і кажу їй: „Мені потрібно те і те для жертвопринесення, йди і знайди це мені”. Звичайно, я сам і без неї можу взяти те, що потрібно, але я хочу, щоб вона пішла і принесла це сама. Я на все життя запам’ятав слова, які мій батько сказав своєму товаришу, а я тоді був ще дитиною: „Згідно з нашими звичаями, чоловік не повинен ставати перед дружиною на коліна і битися лобом об землю, аби вимолити в неї пробачення чи попрохати про якусь послугу. Проте, – продовжував мій батько, – розумна людина розуміє, що в стосунках між чоловіком і жінкою може виникнути якась певна ситуація, коли йому необхідно сказати їй по секрету: «Я тебе прошу». Коли таке трапляється, ніхто, крім них, не повинен про це знати, і дружина, якщо в неї є хоча б крапля розуму, ніколи не стане цим хизуватися, і навіть словом ніколи не обмовиться. Інакше сама земля, на якій перед нею принижувався чоловік, зламає її і знищить”. Ось що казав мій батько своєму другові, який стверджував, що чоловік ніколи не буває неправий у власному домі. Я не забув слів свого батька. І півень моєї дружини належить мені, тому що хто володіє людиною, володіє всім, що в неї є [4, с. 172–173].

Як бачимо, що чоловіки вважали дружин своєю власністю, хоча разом з цим внутрішньо могли й поважати їх.

Особлива роль у культурі Ігбо відводилася постаті матері, що неодноразово підкреслюється в текстах Ч. Ачебе. На думку людей Ігбо, „Мати – перша, найвища” [10, с. 66], як проголошує народне прислів’я. Її поважали, до думки матері прислухалися. Саме матір вважалася захисником дітей (проте після смерті жінку ховали не в селищі чоловіка, а там, звідки вона родом). У романі „Розпад” автор дає пояснення цієї ситуації:

Чому, коли жінка помирає, її відвозять додому, щоб поховати зі своїми родичами? Її не ховають з родичами чоловіка. Чому це відбувається? Твою матір привезли до мене додому, проте поховали з її народом. Чому? Це правда, що дитина належить батькові. Але коли батько б’є дитину, вона шукає співчуття у хатині своєї матері. Людина прив’язана до своєї Батьківщини і належить їй, коли все добре і життя солодке. Але коли приходять печаль і гіркота, вона знаходить притулок на батьківщині матері. Твоя мати тут, щоб захистити вас. Вона похована там, і ось чому ми говоримо, що мати є вищою.

Значущий факт, що Оконкво пішов у вигнання на батьківщину матері: „Чи правда, що ти, Оконкво, повинен прийти до своєї матері з понурим обличчям і відмовитися бути втішеним? Будь обережним, бо ти можеш не сподобатися мертвим” [6, с. 116–117]. Ми бачимо, що матір, жива чи мертва, завжди виступає підтримкою, опорою та захистом для своїх дітей.

Особливе в Ігбо ставлення й до інших жінок родини. У своїх текстах Ч. Ачебе також описує типове ставлення Ігбо до жінки, якщо то дочка чи сестра. З одного боку, до неї ставляться як до „нижчої жінки”, а з іншого – її захищають і поважають. Зокрема, змальовується випадок, коли дочка жерця Езеулу – Акуеке – втекла від чоловіка додому, оскільки той її побив. У свою чергу її брати заступились за неї й жорстоко наказали винуватця:

Не чекаючи закінчення історії, Обіка відправився в Умогвугву, селище, де мешкав чоловік його сестри... Ніхто, включаючи Езеулу, не знав, куди попрямував Обіка, поки, незадовго до полудня, він не повернувся з Офоеду. Вони принесли на своїх головах чоловіка Акуеке: його, майже мертвого, прив'язали до ліжка. Вони поставили його вниз головою під дерево уква і заборонили будь-кому чіпати його [4, с. 64].

Не випадково одне з основних божеств в Умофії – богиня землі Ані – має жіноче начало [11, с. 99]. Ч. Ачебе наголошує, що вона є володаркою землі та джерелом родючості й відіграє набагато важливішу роль, аніж будь-яке інше божество клану. Подібний до вищенаведеного епізод із життя головного героя роману „Розпад”: Оконкво, що також побив дружину в „несприятливий час”, повинен був принести пожертву за цей вчинок саме богині землі [6, с. 27], причому жертва повинна була спокутувати не саме побиття дружини, а сам момент, коли це сталося.

Цікаво також, що в Умофії саме жінка виконувала роль оракула:

Жінка, з якою вона говорила, називається Чіло. Вона була жрицею Агбала, Оракула гори і печери. У звичайному житті Чіло була вдовою з двома дітьми. Вона дуже дружила з Еквефі й вони поділяли навіс на ринку. Особливо вона любила єдину дочку Еквефі

Езінму, яку називала „моя дочка”. <...> Будь-хто, побачивши Чіло в повсякденному житті, навряд чи повірив би, що це була та ж людина, котра робила передбачення та давала пророцтва, коли дух Агбала втілювався в неї [6, с. 42].

У рецептивному аспекті важливо підкреслити розмежування між священною роллю жінки як оракула та її десакралізацію, коли вона перетворюється на звичайного члена клану. Коли Чіло виконувала свої священні обов'язки, то не сприймалася як звичайна жінка, ніхто навіть подумати не міг, що вона може бути не оракулом, а виконувати іншу функцію. Під час ритуалу жриця впадає в містичний стан і сповіщає волю богів.

У своїх романах Ч. Ачебе торкається ще однієї важливої проблеми, спільної для майже всіх африканських регіонів, а саме – полігамії [13, с. 139]. Полігамія була знаковою рисою суспільства Ігбо: всі поважні члени клану мали декілька дружин, як, приміром, Оконкво, який „був багатим фермером, його сараї були повні ямсу, і він щойно одружився зі своєю третьою дружиною” [6, с. 4]. З точки зору африканської культури це вважалося доцільним, оскільки кілька дружин могли народити більше дітей, а, зважаючи на високу смертність новонароджених, це було важливим демографічним фактором для життєдіяльності традиційного суспільства. Наявність лише однієї дружини свідчила про нездатність чоловіка вести господарство та визначала його як невдачу. Прикладом цього виступає батько Оконкво Унока, який мав лише одну дружину. В культурі Ігбо припустиме успадкування сином молодої дружини від батька – зокрема, герою надається така характеристика: „Він не успадкував ні будинку, ні титулу, ані молодої дружини” [6, с. 15]. Примітно, що всі дружини жили окремо від чоловіка, кожній з них він мав зробити помешкання, де вона житиме зі своїми дітьми. Дружини самі розподіляли між собою обов'язки, спільними були приготування їжі чоловікові та прибирання в його хатині.

Тема полігамії є наскрізним фоном для всіх африканських письменників. Сам Ч. Ачебе навмисно торкається її в романі „Людина з народу”. Хоча події в романі відбуваються в середині ХХ ст., це питання зберігає свою актуальність. За сюжетом, високопоставлений чиновник містер Нанга хоче одружитися з

„яскравою новою «дружиною для вечірок», щоб та могла приймати гостей у його домі” [3, с. 21]. Причому його перша дружина з повним розумінням, а тому – цілком спокійно сприймає цю ситуацію і називає дівчину „наша дружина”: „Една? Ні, вона наша дружина. – Ваша дружина? Як? – Вона розсміялася. Ми беремо другу дружину, щоб вона допомагала мені” [3, с. 34].

Проте головний герой роману Одлі вже не сприймає полігамію як норму, вважаючи це явище неприйнятним, відтак засуджує свого батька за чергове бажання одружитися: „Півтора роки тому я надзвичайно серйозно посварився зі своїм батьком, коли йому прямо сказав, що він зійшов з розуму, якщо планує одружитися зі своєю п'ятою дружиною. У гніві я сказав, що він створює проблеми для інших” [3, с. 28]. Однак герой засуджує батька не з християнських мотивів, а тому, що той не має можливості забезпечити стабільне життя своїм дружинам та дітям:

Проблема мого батька полягала в його нескінченних бажаннях мати ще більше дружин і дітей. Або, радше, я б сказав, дітей і дружин. Зараз у нього п'ять дружин – а наймолодша ще взагалі дівчинка, з якою він одружився в минулого року. А йому точно шістдесят вісім, а можливо, і всі сімдесят. Він отримує невелику пенсію, котрої було б достатньо для нього, якщо б він мав невелику сім'ю замість наявних тридцяти п'яти дітей. Звичайно, він навіть не робить вигляду, що забезпечує свою сім'ю на даний момент. Він залишив кожную дружину виживати на власні засоби. Це не так уже й погано для таких старих, як мама, чиї дорослі діти допомагають їй і підтримують, однак молодші, займаючись сільським господарством і дрібною торгівлею, повинні віднайти кошти, щоб заплатити за школу своїх дітей [3, с. 28].

Тут слід підкреслити, що тема полігамних шлюбів і надалі продовжує розвиватися в нігерійській літературі, особливо цікаво вона розкривається в жіночій літературі (наприклад, у творчості таких відомих нігерійських письменниць, як Б. Емечета, І. Окойе, З. Алкалі та ін.) (див. дет.: [2]).

Цікавий для європейського читача також регламентований розподіл праці на „чоловічу” та „жіночу”. Традиційно домашня робота вважається жіночою працею, і чоловіки її не повинні виконувати. У романі „Людина з народу” Ч. Ачебе змальовує

знакову ситуацію, коли кухар розповідає, що він не готує традиційних африканських страв, а лише європейські, позаяк він не хоче уподібнюватися жінці: „кухаря неважко було зрозуміти: займаючись приготуванням лише іноземних страв, чоловік може тішити себе ілюзією, що він зовсім не займається такою жіночою справою, як куховаріння” [3, с. 44].

Підкреслимо, що одразу після здобуття країною незалежності африканці відштовхуються від набутого європейського культурного спадку, він залишається відверто чужим – зокрема, й в означеному аспекті. Загалом, ми бачимо з художніх текстів, що культурні, соціальні та політичні трансформації в суспільстві не вплинули на становище жінки в незалежній Нігерії: їй відводилася й відводиться переважно другорядна роль. Утім, якщо в перших романах автора дружина змальовується повністю залежною від чоловіка, то в наступних текстах ситуація суттєво змінилася. Наприклад, в останньому романі Ч. Ачебе „Мурашники савани” стереотип заляканої, підпорядкованої африканської жінки поступається образу самостійної та незалежної жінки-особистості, яка стає на один рівень з чоловіком [12, с. 118]. Однак, незважаючи на освіченість чи соціальний статус, позитивні зрушення досягаються ціною великих випробувань. Так само більш-менш стійкими залишаються й інші окреслені культурні стереотипи.

1. *Вольпе М. Л.* Чинуа Ачебе / М. Л. Вольпе. – Москва : Наука, 1984. – 168 с.
2. *Ильина Н. Ю.* „Женская” проза Нигерии / Н. Ю. Ильина // История романых форм в литературах Африки / сост. И. Д. Никифорова. – Москва : Вост. лит., 2010. – С. 572–587.
3. *Achebe Ch.* A Man of the People / Chinua Achebe. – London : Anchor Books, 1979. – 202 p.
4. *Achebe Ch.* Arrow of God / Chinua Achebe. – London : Anchor Books, 1989. – 240 p.
5. *Achebe Ch.* Home and Exile / Chinua Achebe. – New York : Oxford UP, 2000 – 128 p.
6. *Achebe Ch.* Things Fall Apart / Chinua Achebe. – London : Everyman's Library, 1992. – 181 p.
7. *Chigere N. H. M. V.* Foreign Missionary Background and Indigenous Evangelization in Igboland / Nkem Hyginus M. V. Chigere. – London : Heinemann, 1991. – 587 p.

8. *Ebuziem C. E.* Doing Ministry in the Igbo Context: Towards an Emerging Model and Method for the Church in Africa / Cajetan E. Ebuziem. – New York : Peter Lang, 2011. – 269 p.
9. Emerging Perspectives on Chinua Achebe. Vol. II: Isinka, the Artistic Purpose: Chinua Achebe and the Theory of African Literature [ed. by Ernest N. Emenyonu and Iniobong Uko]. – Trenton : Africa World Press, 2004. – 396 p.
10. *Gagiano A.* Achebe, Head, Marechera: On Power and Change in Africa / Annie Gagiano. – Boulder, Colo. : Lynne Rienner Publishers, 2000. – 307 p.
11. *Isichei E.* Igbo Worlds: An Anthology of Oral Histories and Historical Descriptions / Elizabeth Isichei. – Philadelphia : Institute for the Study of Human Issues, 1978. – 355 p.
12. *Kolawole M. E. M.* Womanism and African Consciousness / Mary Ebumodupe Kolawole. – London : Heinemann, 2006. – 207 p.
13. *Nwahunanya Ch.* Tragedy In The Anglophone West African Novel / Chinyere Nwahunanya. – New York : Author House, 2004. – 544 p.
14. *Umeasiegbu Rems Nna.* Words are Sweet: Igbo Stories and Storytelling / Rems Nna Umeasiegbu. – Leiden : Brill, 1982. – 139 p.

КУЛЬТУРА ИГБО КАК ЭТНИЧЕСКИЙ ИСТОЧНИК ЛИТЕРАТУРНОГО ТВОРЧЕСТВА Ч. АЧЕБЕ

Олеся Николаевна Штанюк

orcid.org/0000-0002-4388-2942

olesyashtanyuk@ukr.net

Кандидат филологических наук, старший преподаватель

Кафедра украинского и иностранных языков

Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя

Ул. Руська, 56, 46001, г. Тернополь, Украина

Аннотация. Анализируются мировоззренческие особенности племени Игбо, поскольку Ч. Ачебе в своих произведениях имплицитно отразил жизнь именно этого этноса. Формирование экзотического англоязычного стиля автора можно понять только в перспективах указанного факта. Отмечается, что на страницах романов писателя Игбо представляется племенем, поскольку изображается, как правило, лишь определенный клан или племенное сообщество. Подчеркивается, что ритуалы, африканские танцы, маски, жертвоприношения, различные праздники и фестивали, выступают важным традиционным компонентом религиозной культуры Игбо и отображаются в творчестве Ч. Ачебе. Указывается, что существенная черта общества Игбо – родовая полигамия. Этот факт также не мог не отразиться в романах Ч. Ачебе. Отмечается, что женщина в культуре племени имеет

двойную валентность: с одной стороны, это вещь, с другой – носитель матриархальной власти, той скрытой силы, благодаря которой человек выживает.

Ключевые слова: Ч. Ачебе, Игбо, полигамия, гендер, идентичность.

IGBO CULTURE AS ETHNIC SOURCE OF CH. ACHEBE'S LITERARY WORKS

Olesya Shtanyuk

orcid.org/0000-0002-4388-2942

olesyashtanyuk@ukr.net

*Department of Ukrainian and Foreign Languages
Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University
Ruska str., 56, 46001, Ternopil, Ukraine*

Abstract. In the article the worldview of the Igbo people is analyzed. The most influential Nigerian writer Ch. Achebe belonged to Igbo ethnic group. Thus the author's native culture became the source of creating images in his texts. As the author lived on the "crossroads of cultures" – the Western European and the African, he was influenced by Christian education and tribal African traditions. As the writer realized that the vast majority of Europeans were not familiar with the life of Igbo, in his works he tried to convey as much as possible the life and traditions of the tribe. Such detailed descriptions contribute to a better understanding of his texts. Though, at first glance, his works are overloaded with ethnographic material, all the realia are taken from the author's everyday environment. Consequently, the Igbo culture dictionary should be recognized as a key factor in decoding Ch. Achebe's texts.

Though Ch. Achebe believes that it is more appropriate to consider Igbo ethnos as a nation, it is stressed that on the pages of his novels Igbo appear as a tribe since only a certain clan or tribal community is portrayed. It is accented that in his texts Ch. Achebe conveys the outlook of his native ethnic group, his culture, which becomes the source of the stylistics of his novels. Therefore rituals, African dances, masks, sacrifices, various holidays and festivals that are an important traditional component of the religious culture of Igbo are reflected in Ch. Achebe's works.

It is noted that polygamy is an essential feature of the Igbo society, and it is also reflected in Ch. Achebe's novels. Ch. Achebe shows that a woman in the Igbo culture has double valency: on the one hand, this is a thing, on the other hand, the bearer of matriarchal power, the hidden force that helps a person to survive. This is especially vividly depicted in the novel "Things Fall Apart", and it also acquires an important storyline in the novel "No longer at ease".

Key words: Ch. Achebe, Igbo, polygamy, gender, identity.

References

1. Volpe M. L. *Chinua Achebe* [Chinua Achebe]. Moscow, 1984, 168 p. (in Russian).
2. Ilyina N. Yu. “Zhenskaia” proza Nigerii [The “female” prose in Nigeria]. In: *Istoriia romannykh form v literaturakh Afriki*. Moscow, 2010, pp. 572–587. (in Russian).
3. Achebe Ch. *A Man of the People*. London, 1979, 202 p.
4. Achebe Ch. *Arrow of God*. London, 1989, 240 p.
5. Achebe Ch. *Home and Exile*. New York, Oxford UP, 2000, 128 p.
6. Achebe Ch. *Things Fall Apart*. London, 1992, 181 p.
7. Chigere N. H. M. V. *Foreign Missionary Background and Indigenous Evangelization in Igboland*. London, 1999, 587 p.
8. Ebuziem C. E. *Doing Ministry in the Igbo Context: Towards an Emerging Model and Method for the Church in Africa*. New York, 2011, 269 p.
9. *Emerging Perspectives on Chinua Achebe. Vol. II: Isinka, the Artistic Purpose: Chinua Achebe and the Theory of African Literature* [ed. by Ernest N. Emenyonu and Iniobong Uko]. Trenton, 2004, 396 p.
10. Gagiano A. *Achebe, Head, Marechera: On Power and Change in Africa*. Boulder, Colo, 2000, 307 p.
11. Isichei E. *Igbo Worlds: An Anthology of Oral Histories and Historical Descriptions*. Philadelphia, 1978, 355 p.
12. Kolawole M. E. M. *Womanism and African Consciousness*. London, 2006, 207 p.
13. Nwahunanya Ch. *Tragedy In The Anglophone West African Novel*. New York, 2004, 544 p.
14. Umeasiegbu Rems Nna. *Words are Sweet: Igbo Stories and Storytelling*. Leiden, 1982, 139 p.

Suggested citation

Shtanyuk O. Kul'tura Igbo iak etnichne dzherelo literaturnoi tvorchosti Ch. Achebe [Igbo Culture as Ethnic Source of Ch. Achebe's Literary Works]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2018, no. 97, pp. 134–146. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 8.06.2018 р.
Стаття прийнята до друку 16.06.2018 р.